

מודל של חדשנות
 כיצד יכולה ישראל לשאוב השראה
 ממודל החדשנות הברזילאי?

12

בימים אלה שבהם האולימפיאדה נערכת בריו, מתברר שיש לברזיל מה לתרום לעולם ולא רק בספורט, אלא גם בתחומי החדשנות. אפילו ישראל יכולה לשאוב השראה ממודל החדשנות הברזילאי, שבו התאחדות התעשיינים המקומית משחקת תפקיד מרכזי בפיתוח אקו-סיסטם של חדשנות | פרופ' רפי בר-אל ופרופ' דפנה שורץ

"לא רק לממשלה יש כדאיות לתמוך בחדשנות משיקולים מקרו-כלכליים, גם לאיגודי תעשיינים כדאי לעשות זאת משיקולים מקרו-עסקיים, במטרה לקדם את כושר התחרות של התעשייה"

תלויים זה בזה. תהליך כזה מאפשר מעבר של מידע, ידע וטכנולוגיות בין השחקנים השונים, עסקים ומוסדות, תוך הפריה הדדית, ובכך הוא מאפשר להפוך רעיונות לתהליכים, למוצרים או שירותים בשוק. כדי לקחת חלק בתהליך החדשנות יש אפוא גם לעודד ולסייע לפירמות לפתח יכולות של חדשנות, כמו גם לסייע ליצירת הסביבה שתאפשר להפוך יכולות אלה גם למוצרים ושירותים חדשניים.

ממצאי המחקר מעלים, כי בניגוד למקובל, לא רק הממשלה היא זו שצריכה להיות הקטליזטור של התהליך, אלא גם ארגונים מקצועיים, כמו התאחדות התעשיינים. הם יכולים וצריכים להוביל את התהליך. המחקר הנוכחי, מצביעה שקיים מהפך בצפייות של העסקים מן הארגונים המקצועיים המייצגים שלהם. הציפייה היא שהם יחרגו מהתפקידים המסורתיים שלהם של ייצוג האינטרסים בפני גורמים, ויעסקו גם בסיוע ישיר לעסקים, כך שהם יהיו גורם פרו-אקטיבי בבניית האקו-סיסטם

והתיאום האלה הם לעתים קרובות הסיבה לכש"לון קידום פעילות חדשנית. התאחדות תעשיינים אמנם לא יכולה לתמוך פיננסית בפעילות החדשנית, אבל היא בהחלט יכולה להביא תרומה מאוד משמעותית בתחומים של תיאום בין גורמים, של הנגשה למידע חיוני, ליצירת תרבות עסקית אחת ותואמת את הצרכים של החדשנות. יתר על כן, יש לה-תאחדות, או לגופים אחרים המייצגים גורמים עסקיים, יתר רון גדול בשל קירבתה לגופים הרלוונטיים: היכרות יותר קרובה של הפעילות התעשייתית, היכרות של התרבות העסקית, נגישות לגופי מימון שונים, יכולת שיתוף פעולה עם גופים אקדמיים, היכרות קרובה יותר של גופים ממשלתיים רלוונטיים שונים.

מהפך בצפייות

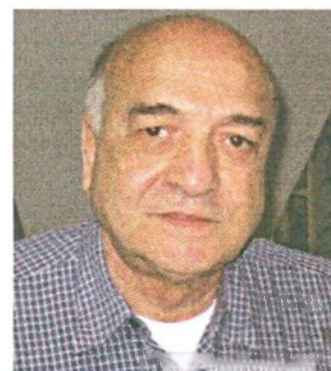
ניסוי ייחודי שנעשה בברזיל, במדינת סיארה, ובו לקח חלק צוות חוקרים ישראלי ובהם שני החתומים על ממאר זה, בחן סוגיה זו. התאחדות התעשיינים לקחה על עצמה להוות קטליזטור לפיתוח אקו-סיסטם של החדשנות במדינה. הפרויקט לווה במחקר הערכה שתוצאותיו פורסמו לאחרונה בעיתון מדעי וכן בספר בשפה

הפורטוגלית שמציג את כל פרטי הפרויקט. גורם מפתח באקו-סיסטם של חדשנות הוא האינטראקציה בין הגורמים שחלקם בלתי

קובל להניח שממשלות הן הגורם המרכזי בלהנעת תהליכים לקידום אקו-סיסטם של חדשנות והגורמים האחרים מצטרפים כדי לקחת חלק פרו-אקטיבי בהנעת החשיבות של תמיכת הממשלה בקידום בחדשנות, נובעת כתוצאה מקיומו של כשל שוק

בחדשנות: למרות התרומה המוכחת והקריטית של החדשנות לצמיחה כלכלית, היא לא תתקיים, לפחות בחלקה, ללא מעורבות ציבורית (לפחות בשלבים הראשונים) בשל מגבלות שונות הקשורות ברמת הסיכון הגבוהה של השקעות בחדשנות, וכן בעיות של תיאומים בין גורמים שונים באקו-סיסטם של החדשנות (קשרים עם האקדמיה, נגישות למידע, הסכמים בין-לאומיים, ועוד). אלא מה? לא רק לממשלה יש כדאיות לתמוך בחדשנות משיקולים מקרו-כלכליים, גם להתאחדות תעשיינים כדאי לעשות זאת (בתחומים מוגדרים) משיקולים מקרו-עסקיים, במטרה לקדם את כושר התחרות של התעשייה.

הנחת היסוד הבסיסית היא שחדשנות מתקיימת במסגרת של אקו-סיסטם לאומי: פעילות חדשנית מחייבת יותר מכל פעילות עסקית רגילה שילוב ותיאום עם מגוון רחב של גורמים, כגון גופי מחקר אקדמיים ואחרים, מסגרות ציבוריות שונות, מסגרות מימון ועוד. הכשלים בקיום השילוב

פרופ' רפי בר-אל (צילום: יח"צ)

פרופ' דפנה שורץ (צילום: יח"צ)

באזור ובמדינה. כלומר, אותם גופים חייבים לראות את מכלול הגורמים המשפיעים על הפיתוח של הסקטור ולקחת חלק אקטיבי בקידום. אחרת - הסקטור לא מתפתח, והם, כארגון מקצועי, הופכים להיות לא רלוונטיים.

תוצאות מהותיות

הצעדים שהתאחדות התעשיינים בסיארה נקטה היו במספר מסלולים בו-זמנית, וביניהם: (1) הנגשה של ידע, מידע ותמיכה, תוך שיתוף פעולה של התעשייה עם גורמי האקו-סיסטם השונים - בהקשר זה, הקימה ההתאחדות מועצת על וקבוצות עבודה משותפות לתעשייה, לאקדמיה ולממשלה. מערכות אלה אפשרו, לפני כל דבר אחר, היכרות הדדית מעמיקה יותר, וכן קיום פעילות משותפת בין התעשייה לאקדמיה, לרבות מחקרים, קורסים, סיוע לפירמות בהגשת הצעות למענקי מו"פ, הקמת אתר שמציג מידע על כל הגורמים באקו-סיסטם, לרבות חברות סטארט-אפ, חברות תעשייתיות, גורמי מימון, גורמי תמיכה ועוד. במקביל, פותח אתר אינטרנט לקישור בין הביקוש לחדשנות על-ידי חברות שונות ובין ההיצע באמצעות גופי מחקר שונים. אתר זה, בניהול ובפיקוח של התאחדות התעשיינים, מאפשר יצירת קשר ישיר בין גופי מחקר ובין גופים עסקיים.

(2) סיוע ישיר לפירמות לפתח את יכולות החדשנות שלהם - שתי תכניות הוצעו למפעלים במסגרת זו. תוכנית "סוכני חדשנות", במסגרתה הוצע לחברות יועצי חדשנות, שעזרו להם לזהות רעיונות ותחומים חדשניים שרלוונטיים עבורם, וכן סיוע ביישום רעיונות אלה (בתחומי המוצר, התהליך, השיווק והארגון). התוכנית השנייה היא סיוע לחדשנות ליישם תהליך של חדשנות פתוחה, בדרך של תחרות הפתוחה לקהל הרחב (ציבור, לקוחות, ספקים, סטארט-אפים, אוניברסיטאות ואחרים) במטרה לזהות תחומים לחדשנות ולקדםם לכלל חברות שצו. חברות שלקחו חלק בתוכנית זו גיבשו תחומים שבהם הן מחפשות חדשנויות, פנו לציבור והציעו פרסים ליזמים שיציעו להם פרויקטים ורעיונות בתחום. בשלב הפיילוט השתתפו מספר חברות, אשר קיבלו עשרות הצעות שחלקן עברו לשלב ביצוע.

(3) קידום החדשנות גם כפריפריה - הוקמו שני מרכזי חדשנות באזורי פריפריה של המדינה שתפקידם ליזום פרויקטים לקידום חדשנות בהתאם לצרכים ולמאפיינים הייחודיים של האזור.

פעילות זו, שהחלה בשנת 2011, הובילה לתוצאות מהותיות במדינת סיארה. גדל מספר השחקנים שנהיו אקטיביים מבחינת קידום חדשנות, בין אם אלה חברות, מוסדות מחקר ואקדמיה, ובין אם אלה גופים ציבוריים. כמו כן, שופר הדיאלוג בין כל הגורמים האלה, תוך התאמה של התכניות לפי הצרכים של השותפים. כן גדלו מספר הפניות לתכניות התמיכה הממשלתיות לפיתוח חדשנות בתעשייה וחברות חדשות אימצו ויזמו חדשנויות.

לשאלה אם ממצאי המחקר רלוונטיים לישראל והאם הם רלוונטיים מבחינת תפקיד הגורמים המקצועיים התשובה היא אכן כן, לא רק להתאחדות התעשיינים, אלא גם לגופים מקצועיים אחרים, כמו הסוכנות לעסקים קטנים, או התאחדות בעלי המלאכה.

פרופ' דפנה שורץ היא יו"ר מרכז בנגים ליזמות וחדשנות הפקולטה לניהול ע"ש גילפורד גלייזר באוניברסיטת בן-גוריון בנגב. פרופ' רפי בר-אל הוא ראש המחלקה לכלכלה וישימות וניהול במכללת ספיר